

Яцишин А.В. Про співвідношення понять «електронна енциклопедія» та «онлайн енциклопедія». Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції. – Черкаси, 2022. С.157-160.

*Яцишин Анна Володимирівна,
д.пед.н., с.н.с., провідний науковий співробітник,
Інститут цифровізації освіти НАПН України, Київ*

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ЕЛЕКТРОННА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ» ТА «ОНЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»

Наразі розвиток електронних енциклопедій, зумовлений прогресом інформаційних технологій та є ключовою особливістю світової енциклопедистики. Погоджуємося з тим, що вже багато міжнародних видавництв оприлюднюють свої роботи лише в електронному форматі. Водночас повсюдно виникає багато різноманітних енциклопедичних проєктів, що існують лише в цифровому виді в мережі Інтернет. Отже, онлайн енциклопедії є породженням епохи цифрового суспільства [6].

Сучасні мультимедійні енциклопедичні системи мають низку переваг: використання посилань на Інтернет-ресурси, написання незаангажованих матеріалів, постійне редагування текстів читачами-авторами. Ці системи є мобільним ресурсом, що дозволяє легко шукати та систематизувати інформацію, яка постійно розширюється [5]. Дійсно, з появою онлайн енциклопедій загальний інтерес до енциклопедично-довідкової інформації у суспільстві збільшився [6].

У дослідженні [1] наголошено, що уніфікація та систематизація понятійно-термінологічного апарату науково-педагогічних і психологічних досліджень лежить у векторі важливих питань, що визначає необхідність і доцільність проведення досліджень щодо проєктування і технологічного забезпечення функціонування цифрових науково-освітніх ресурсів та відкритих веб-платформ формування й актуалізації поняттєво-термінологічного апарату педагогіки і психології. Водночас важливим є вирішення питань щодо уніфікації поняттєво-термінологічного апарату в галузі психологічних і педагогічних наук, що в свою чергу сприятиме більш якісно виконувати дослідження та підвищувати їх результативність.

Тому, було проаналізовано та виконано співставлення понять «електронна енциклопедія» та «онлайн енциклопедія».

Термін «електронна енциклопедія» використовували для опису «енциклопедії у форматі електронного видання». Водночас, «електронне видання – це електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості та призначений для розповсюдження в незмінному вигляді [3]. Також, «електронна енциклопедія» є електронним довідковим виданням, яке містить відомості з однієї, декількох чи усіх галузей знань та практичної діяльності, викладені у вигляді статей із можливим залученням таких елементів мультимедіа, як зображення, анімація, аудіо- та відеоматеріали тощо, а також має зручну (спрощену) систему пошуку та дає змогу переходити з однієї статті на іншу за допомогою гіперпосилань у тексті, розміщене на електронному носіїв інформації або в мережі Інтернет» [3]. Поняття «енциклопедія електронна» у роботі [4] визначено, як «енциклопедія, яка представлена в цифровому форматі й опублікована на електронних носіях (CD-дисках) або в мережі інтернет. Електронні енциклопедії виникли наприкінці ХХ ст. в Японії і розповсюджувались на дискетах. Наразі електронні енциклопедії поділяють на цифрові аналоги паперових надрукованих енциклопедій та веб-енциклопедії (онлайн енциклопедії). Ці енциклопедії можуть містити мультимедійний контент: відео-, аудіо-, що відтворюють об'єкти в повноті кольорів, звуків, динаміці. Головною їх рисою є представлення інформації через гіпертекст, який характеризується нелінійною архітектурою викладу матеріалу [4].

У публікації [6] наголошено на тому, що термін «електронна енциклопедистика» дещо застарілий, і наразі більш точно говорити про онлайн енциклопедистику (або веб-енциклопедистику чи інтернет-енциклопедистику), яка спочатку була «еволюційною» гілкою в електронній енциклопедистиці, а нині спостерігаємо тенденцію до термінологічного заступлення цього поняття. Цифрові енциклопедії, представлені для читача у традиційному для електронних книг PDF-форматі, становлять собою копію паперових аналогів, зберігаючи відповідну сторінкову структуру, розмітку тощо. Сюди можна віднести всі паперові енциклопедії, адже ті, що не мають цифрових копій, рано чи пізно будуть оцифровані й розміщені в мережі Інтернет чи на сайтах установ або в електронних бібліотеках, репозитаріях. «Та чи можна називати онлайн енциклопедіями такі видання? Ні, адже вони – друковані енциклопедії, а наявність у них електронних копій не робить їх онлайн енциклопедіями. Адже їм не

властиве те, що передбачають такі поняття, як «онлайн», «інтернет», «веб-технології» тощо» [6].

Поняття «онлайн-енциклопедія» визначено у [5], як електронний документ (група документів), у форматі веб-сайту, що пройшов редакційно-видавничу підготовку, має вихідні відомості та призначений для розповсюдження в середовищі Інтернету в незмінному вигляді. У роботі [4] термін «онлайн-енциклопедія» тлумачиться як те саме, що веб-енциклопедія та електронна енциклопедія. У монографії [6] «онлайн-енциклопедії» описано, як «окремі енциклопедичні ресурси, що вирізняються власним сайтом, створеним спеціально для енциклопедії (технічні можливості сайту забезпечують швидкість віднайдення енциклопедії в мережі, зручність пошуку інформації в ній, її читання, засвоєння, опрацювання тощо) [6].

Отже, здійснивши аналіз наукових публікацій [2-7] робимо висновок про те, що: 1) поняття «енциклопедія електронна» та «онлайн енциклопедія» в науковій літературі вживаються, як синоніми; 2) термін «електронна енциклопедія» вже є застарілим, в сучасних реаліях правильно вживати поняття «онлайн енциклопедія»; 3) «онлайн енциклопедія» – енциклопедія в цифровому вигляді, що існує в мережі Інтернет, створюється або на базі паперового енциклопедичного видання (шляхом адаптації матеріалу під веб-середовище), або як окремий веб-ресурс, що функціонує лише в мережі Інтернет і не має друкованих аналогів. Ключовою особливістю є окремий спосіб подання інформації – гіпертекст, який забезпечує миттєвий перехід від однієї статті до іншої та мультимедійність (містить відео-, аудіо-, що відтворюють об'єкти в повноті кольорів та динаміці).

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю., Пінчук О.П., Лупаренко Л.А. Проблема формування й актуалізації поняттєво-термінологічного апарату педагогіки і психології у цифрову епоху. Звітна наукова конференція ІТЗН НАПН України, 2021. С. 8-11.
2. Гуржій А., Яцишин А., Полященко Ю. Актуальність створення освітніх онлайн-енциклопедій. Актуальні питання сучасної інформатики: Матеріали доповідей VI Всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасні інформаційні технології в освіті та науці» (18-19 листопада 2021 р.). Житомир, 2022. Вип. 9. С.57-59.
3. Железняк М. Українська електронна енциклопедистика: тенденції розвитку та місце в інформаційному просторі держави. Енциклопедичний вісник України. 2017. Вип. 8-9. С. 7-21.
4. Матеріали до словника енциклопедичних термінів. Т.Березюк, О.Іщенко, М.Железняк та ін. Енциклопедичний вісник України. 2018. Число 10. С.50-82.
5. Методичні засади створення паперових і електронних енциклопедичних видань: посібник / НАН України; Інститут енциклопедичних досліджень. К., 2015. 252 с.

6. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія. Відп. ред. Я.Яцків; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.
7. Яцишин А.В., Буров О.Ю., Носенко Ю.Г. Онлайн енциклопедії: сучасний стан та перспективи розвитку. Збірник матеріалів ІХ Всеукр. науково-практ. конф. молодих вчених «Наукова молодь-2021» (Київ, 30 листопада 2021 р.). К.: ІТЗН НАПН України, 2021. С. 148-156.